

În 1860 Żeligowski a reușit să plece în străinătate. Br. Zaleski a luat, de asemenea, drumul străinătății, după răscoala din 1863. Teroarea era cruntă. Sierakowski a sfârșit cu ștreangul de git.

Șevcenko devenise un mare artist al cuvîntului și al penelului. Acum i se deschideau ușile peste tot. Dar pe el îl chema frumoasa lui Ucraină și frații țărani, săraci și doborîți de obligații. În 1859 s-a dus să-i vadă. Supravegherea țarului era excepțională. A fost din nou arestat. I s-a interzis să mai viziteze Ucraina. A fost adus înapoi la Petersburg.

Taras Șevcenko intrase în conștiința revoluționarilor democrați poloni. Dacă despre el dă, de exemplu, știri, încă din 1842, revista polonă «Tygodnik Petersburski», nr. 36, schimbul de idei și de opere în timpul deportării i-au creat în mod special o atmosferă de prestigiu și de încredere. Revoluționarii poloni i-au purtat faima printre compatrioți, cu multă căldură și dragoste. Opera lui era citită și înțeleasă în original. Totuși s-au făcut și traduceri pentru masa de cititori poloni. Scriitorul revoluționar polon, Leonard Sowiński (1831—1887), cu studii la Universitatea din Chiev, cu lucrări în domeniul literaturii ucrainene¹, a scris și publicat în anul dispariției marelui poet, 1861, un studiu despre Șevcenko la care a anexat tocmai traducerea poemului *Haidamacii*². În același an Sowiński a tradus în limba polonă *Katarzyna* (*Катерина*) *Gamalej* (*Гамалія*), *Dola* (*Доля*). Apoi, în 1863 a tradus *Urzczona* (*Прийма*), iar mai târziu *Najemnica* (*Наймичка*), publicată în 1870 în «Biblioteka Mrówki», *Naśladowanie Edwarda Sowy*, 1883 (*Подражаніє Едварда Соєі*), *Płynie woda spod jawora*, 1885 (*Тече вода з-під явора*). De asemenea, talentatul scriitor polon Ludwik Kondratowicz (1823—1862), strîns legat de năzuințele maselor, închis la Wilno în 1861, a tradus un însemnat număr de poezii din Șevcenko, apărute la Wilno în 1863 sub titlul *Kobzarz Tarasa Szewczenki*. În aceeași vreme și mai târziu s-au publicat numeroase alte traduceri, de Alfred Chajęski, (1861), A. J. Gorzałczyński (1862), Paulin Świecicki (1866) etc. Poezia lui Șevcenko, care a fost absorbită cu atîta ușurință de folclor³, cînta la lectură în inimile tuturor. Versul lui era ucrainean, dar în același timp general uman.

Poetul însă nu i-a mai putut auzi multă vreme melodia. Cu sănătatea măcinată în anii de deportare, s-a stins la 10 martie 1861, la Petersburg. Potrivit testamentului său poetic, a fost îngropat «în neuitata lui Ucraină», nu departe de Kanev, «s-audă Niprul între maluri clocotind».

Taras Șevcenko a creat împreună cu revoluționarii poloni ai vremii⁴ cea dintîi legătură trainică de prietenie între poporul polon și ucrainean. Au ridicat norii și s-a inseninat un timp cerul. Reprezentanți ai maselor, au înțeles că vrăjmășia a fost semănată pînă aci de interesele claselor exploatare, a căror apăsare și nedreptate au cunoscut-o înșiși acești reprezentanți.

E zguduitor, dar Taras Șevcenko n-a trăit decît 12 ani și cîteva luni... ca om liber. Restul i-a petrecut în iobăgie și în exil. Este probabil un caz unic în literatura universală. Cu toate acestea, a lăsat o operă monumentală.

¹ L. SOWIŃSKI, *Studia nad literaturą ukraińską*, Vilno, 1860.

² L. SOWIŃSKI, *Taras Szewczenko z dołączeniem przekładu «Hajdamaków»*, Vilno, 1861. Reproducere în «Biblioteka Mrówki», Liov, 1883.

³ Vezi *Українські народні пісні*, ediție de Z. Vasilenko și M. HORDEICIUK, Chiev, 1954, vol. II, p. 339, 340, 342, 343, 344, 345, 346 etc. În total există aci 20 de cîntece populare cu sursă în creația lui Șevcenko.

⁴ Despre ideile de care erau animați deportații vezi și J. GORDON, *Soldat czyli sześć lat w Orenburgu i Uralsku*, Leipzig, 1865, p. 98—100.